

Žemaičių kultūros draugija – krašto kultūros tradicijų, paveldo ir istorinės atminties puoselėtoja

JURGIS ŽELVYS

XX a. 9-ojo dešimtmečio viduryje pradėjęs formuotis naujas žemaičių kultūrinis judėjimas jau Lietuvos tautinio judėjimo laikotarpiu išsišakojo į keletą visuomeninių darinių iš kurių masiškiausia buvo ir iki šiol išlieka Žemaičių kultūros draugija. Jos įkūrėjai – šio krašto kultūros ir mokslo žmonės: istorikai Adomas Butrimas ir Vacys Vaivada, architektas Algirdas Žebrauskas, aviatorius ir kraštotyrininkas Stasys Kasparavičius, o vienas iš iniciatorių – aukštaitis istorikas Antanas Kulakauskas.

Oficialiai draugija įkurta 1988 m. lapkričio 27 d. Telšiuose, Žemaičių muziejuje „Alka“ vykstant žemaičių kultūros, visuomenės ir mokslo atstovų susirinkimui, kuriame dalyvavo 46 krašto kultūrinio palikimo, jos dabartimi ir ateitimi besirūpinantys žemaičiai. Draugijai nuo pat jos įkūrimo vadovauja Stasys Kasparavičius. Svarbiausias jos tikslas – kelti Žemaitijos gyventojų kultūrą, istorinę savimonę, stiprinti nepriklausomą Lietuvos valstybę.

XX a. 9 dešimtmetyje išsiplėtojęs žemaičių kultūrinis judėjimas šiame krašte labai glaudžiai buvo susijęs su Lietuvos atgimimo sąjūdžio veikla. Daugeliu atvejų takoskyros tarp vieno ir kito nebuvo. Žemaičių kultūros draugija niekada nebuvo ir nesiekė būti politiniu dariniu, nepaisant to, kad kultūros politika yra sudėtinė šalies politinio gyvenimo dalis.

Garsiausiai apie save draugija prabilo 1989 m. birželio 24-ąją, Telšiuose surengdama Rainių tragedijos 48-ųjų metų minėjimą, tuo visai šaliai primindama skaudžią istoriją, pirmųjų Antrojo pasaulinio karo dienų įvykius Žemaitijoje. 1991-ųjų vasarą greta Rainių žudynių vietos už visuomenės paaukotas lėšas draugijos rūpesčiu buvo pastatyta koplyčia-paminklas, įamžinęs Rainių tragedijos atminimą.

Draugija tęsė ankstesnių žemaičių kultūrinių sambūrių darbus. Simboliška, kad nuo 1989 m. daugelį metų draugijos būstinė veikė Žemaičių muziejuje „Alka“ (Telšiai). Jį įkūrė ir pirmuoju direktoriumi dirbo poetas, muziejininkas, Žemaičių rašytojų sambūrio (veikė 1936–1945 m.) ir Žemaičių senovės mylėtojų draugijos (veikė nuo 1931 m.) aktyvus narys Pranas Genys.

Didžiausią dėmesį draugija skiria krašto istorijos tyrimams, tradicinės kultūros ir žemaičių kalbos puoselėjimui, Žemaitijos šviesuolių atminimo įamžinimui.

Žemaičių kultūros draugijos kaip savarankiškos visuomeninės organizacijos veikia daugelyje Žemaitijos rajonų, taip pat ir didžiausiose Lietuvos centruose bei kai kuriuose kitų Lietuvos

Gržūs, turingi Vilniaus žemaičių kultūros draugijos renginiai, nuspalvinti tradicinėmis žemaičių krašto dainomis. Alvydo Stričkos nuotrauka

etnografinių regionų miestuose. Daugelį metų aktyviai veikia Vilniaus, Kauno, Šiaulių, Klaipėdos, Panevėžio, Telšių, Mažeikių, Palangos, Skuodo, Joniškio žemaičių kultūros draugijos. Gražų veiklos barą išvarė daugelį metų prof. Juozo Girdzijausko (1935–2014) vadovauta Simono Stanevičiaus bendrija.

Žemaičių kultūros centras – Žemaitijos sostinėje Telšiuose.

Draugija inicijavo ir atkūrė Žemaitijos simboliką (vėliavą, herbą), gražiai įamžino pirmųjų Lietuvoje išleistų lietuviškų knygų autorių ir iniciatorių Mikalojaus Daukšos ir Merkelio Giedraičio atminimą Varniuose, rūpinasi ir istorinių Žemaitijos vietų įamžinimu, Žemaitijos kultūros paveldo gavinimu, na o paskutiniaisiais metais dėmesį sukonzentravo Telšiams, kur parinkta vieta Durbės mūšio atminimo įamžinimo paminklui.

Žemaičių kultūros draugijos organizacijų vadovų kontaktai:

JONIŠKIS – Vincentas Kučinskas, tel. 8 682 11 760

KAUNAS – Jonas Vitkauskis, tel. 8 616 10 310

KELMĖ – Algimantas Armonas, tel. 8 686 41 109

KĖDAINIAI – Jonas Žarys, tel. 8 609 82 037

KLAIPĖDA – Regina Narūtavičiūtė, tel. 8 612 40 714

KRĖTINGA – Pranas Andriejaitis, tel. 8 640 16 971

MAŽEIKIAI – Gintaras Gričius, tel. 8 676 02 682

NIDA – Algirdas Marčius, tel. 8 611 45 244

PALANGA – Augustas Stanislovas Narmontas, tel. 8 647 38 620

PANEVĖŽYS – Violeta Stašiūnienė, tel. 8 656 45 055

PLATELIAI – Aldona Kuprelytė, tel. 8 698 12 287

PLUNGĖ – Vidmantas Gendvilas, tel. 8 682 15 715

RASEINIAI – Alfredas Brauklys, tel. 8 687 45 466

RIETAVAS – Petras Lengvenis, tel. 8 616 41 360

SEDA – Genoveita Gričienė, tel. 8 618 72 745

SKUODAS – Jonas Grušas, tel. 8 686 21 638,

el. p. grusos.juons@gmail.com

ŠIAULIAI – Jonas Bartkus, tel. 8 687 71 716

ŠILALĖ – Kazys Juknius, tel. 8 603 10 790

TELŠIAI – Andrius Dacius, tel. 8 610 26 710

VIEKŠNIAI – Aušrelė Gurauskaitė, tel. 8 616 21 904

VILNIUS – Alvydas Strička, tel. 8 687 27 246

VARNIAI – Linas Šedvilas, tel. 8 686 02 120